

LÉTMINIMUM 2017-BEN MAGYARORSZÁGON

2018. május 31.

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**
Büro Budapest

A Központi Statisztikai Hivatal 1991 óta évente közölte a számított létminimum értéket. 2015-ben a KSH bejelentette, hogy szakmai okok miatt nem folytatja a létminimum-számítás közzétételét. Annak érdekében, hogy ez az értékes szakmai munka ne szakadjon meg, és legyen továbbra is egy olyan mérőszám, amely megmutatja, hogy milyen a társadalmi fejlődés dinamikája, ezt követően a Policy Agenda folytatta a kutatási programot. A projekt támogatója a Friedrich Ebert Stiftung és a Magyar Szakszervezeti Szövetség.

A létminimum számítás elkészítésekor a KSH által alkalmazott módszertan teljes körű átvételére törekedtünk. A részletes módszertani leírás megtekinthető a Policy Agenda honlapján.

A 2017-re számított létminimum összege azt mutatja, hogy mekkora jövedelem szükséges egy háztartásnak ahhoz, hogy biztosíthassa tagjai számára a folyamatos életvitellel kapcsolatos szerény - a társadalom adott fejlettségi szintjén konvencionálisan megfelelőnek minősülő - szükségletek kielégítését. Az általunk is kimutatott létminimum tehát nem szegénységi küszöb, hanem olyan jövedelem, amely az alapvető szükségleteken túli igények kielégítését is lehetővé teszi.

A létminimum-számítás mintegy 25 éves hazai gyakorlata egy sajátos normatív számítás alkalmazását, amely az élelmiszer-fogyasztás értékének meghatározására épül. Ez pedig az Országos Élelmiszer- és Táplálkozástudományi Intézet (OÉTI) élelmiszer-normatívája alapján összeállított élelmiszerkosár, amely az egészséges táplálkozás jellemzői mellett

figyelembe veszi az életkori sajátosságokat is. Az élelmiszerkosár értéke az abban szereplő tételeknek az adott időszakra jellemző áron számba vett forintösszege, a létminimum pedig az élelmiszer-normatíva körüli értékben élelmiszert fogyasztó háztartások összes személyes kiadásának havi átlagos értéke.

A létminimumértékek meghatározása

A létminimumérték kiszámítását - ahogy azt a Központi Statisztikai Hivatalban is végezték - az élelmiszer-fogyasztás normatív értékéből kiindulva, az élelmiszereket a normatívához hasonló értékben fogyasztó háztartások fogyasztási adatainak felhasználásával végeztük el. Az élelmiszer-fogyasztás normatív értékének számításakor azokat az élelmiszer-mennyiségeket vettük figyelembe, melyeket az Országos Élelmiszer- és Táplálkozástudományi Intézet dolgozott ki. Ezeket az élelmiszer-mennyiségeket tartalmazza a létminimum-számítás élelmiszerkosára, mintegy 100 konkrét termékre részletezve. A teljes élelmiszer-fogyasztói kosár helyett a reprezentatív élelmiszerkosár alkalmazásának gyakorlatát a tapasztalatok is megerősítették. A szükségletek széles körű kiterjedtsége miatt a teljes kosár konszenzuson alapuló meghatározása gyakorlatilag megoldhatatlan, míg az élettanilag szükséges mértékig mással nem helyettesíthető élelmiszer-fogyasztás a táplálkozás-élettani ismeretek alapján elfogadható pontossággal normázható. A létminimum élelmiszerkosarának tartalma közepes fizikai igénybevétel esetén fedezi a vonatkozó egészségügyi és

táplálkozástudományi követelményeknek megfelelő teljes tápanyag-, vitamin- és ásványianyag-szükségletet. Aktív korú személynél a normatív élelmiszer-mennyiség többek között napi 81 g fehérjét (ezen belül 32 g állati fehérjét), 83 g zsírt, 356 g szénhidrátot, 800 mg kalciumot, 3500 mg káliumot, 13 mg vasat, 60 mg C-vitamint tartalmaz.

Az élelmiszer-fogyasztás normatív értékét az élelmiszerkosárban foglalt mennyiségeknek a konkrét időszakra jellemző árakon összegzett értéke adja. A kosár mennyiségeit a 2017. év átlagáraival szorozva, **az élelmiszer-kosár pénzben kifejezett, egy aktív korú felnőtt élelmiszer-normatívájaként általunk számított értéke havi 24 919Ft.**

1. tábla
A létminimum-számítás aktív korú felnőttre vonatkozó normatív élelmiszerkosara, 2016

Az élelmiszerek főbb csoportjai	Mennyiség/hó, kg	Érték, forint/hó
Hús, hal és készítményeik	3,4	4478
Tojás (161 darab/év)	0,5	523
Tej (2,8 és 1,5%-os), liter	7,9	1697
Sajt, és egyéb tejtermékek	2,4	2164
Zsiradékok	1,4	937
Cereáliák	9	3533
Cukor, kakaó, méz	1,2	583
Burgonya	4	758
Friss és tartósított zöldség	11,6	5366
Friss és tartósított gyümölcs	6,5	2676
Szárzshüvelyes	0,4	255
Fűszerek stb.	-	1150
Kávé, tea, üdítők	-	798
Mindösszesen	-	24919

A háztartások különböző korú tagjainak tápanyagszükséglete természetesen nem azonos. A felnőttekéhez képest - az OÉTI számításai szerint - a 14 éven aluliak élelmiszer-normatívája 77,8%, a 60 évnél idősebbeké pedig 88,2%. Ily módon az aktív korú felnőttek 2017. évi 24 919 Ft-os havi élelmiszer-normatívája mellett ez az érték 14 éves korig 19 387 Ft, az időskorúaké 21 979 Ft. Ezen értékek alapján határozhatók meg – a háztartásban élő személyek normatíváit összegezve – a különböző létszám- és korösszetételű háztartások élelmiszer-normatívájának értékei. Így pl. a két aktív korú felnőttből és két (0–14 éves) gyermekből álló háztartás élelmiszer-normatívája 88 612 Ft/hó.

A létminimumérték az élelmiszer-normatíván túl tartalmazza az élelmiszereken kívüli szükségletekre fordítandó forintösszeget is. E kiadások tételes számbavételének konszenzuson alapuló kivitelezése napjainkban – a szükségletek széles köre miatt – gyakorlatilag megoldhatatlan. A valamennyi fogyasztást tartalmazó létminimum értékét számszerűen ezért úgy definiáljuk, hogy az a normatívához hasonló forintértékben élelmiszereket fogyasztó háztartások összes személyes fogyasztási kiadásainak havi átlagos értéke¹.

A normatívának megfelelő élelmiszer-fogyasztó háztartások azok, amelyek élelmiszer-fogyasztásának globális forintösszege az adott háztartásra jellemző normatíva körüli $\pm 20\%$ -os sávba esik. Feltétel továbbá az is, hogy a háztartás jövedelme ne legyen a létminimum-számítás szempontjából irreálisan nagy vagy kicsi, és ne legyenek beruházási jellegű kiadásai. Ezért figyelmen kívül hagytuk a népesség legalacsonyabb jövedelmű 5%-ának és legmagasabb jövedelmű harmadának háztartásait, továbbá jövedelmüktől függetlenül azokat a háztartásokat, amelyek a felmérés tárgyidőszakában gépkocsit vettek, vagy lakásberuházást végeztek. A kritériumoknak e kizárások után 2017-ban a háztartási költségvetési és életkörülmény felvételben

¹Ez a definíció az ún. Engel-törvényre épít, amely szerint az élelmiszer-fogyasztás és az egyéb kiadások között meghatározott összefüggés áll fenn

részt vevők közül 1688 háztartás felelt meg. Ezen egységek képezték a létminimum meghatározásának háztartásállományát.

A 2017. évi számításainknál a létminimumértékek meghatározásához 1688 háztartást tudtunk figyelembe venni, ezek mintegy 700 ezer háztartást, ezekben 1 millió 773 ezer személyt reprezentálnak. Ez havi átlagban 129,5 milliárd 683 Ft fogyasztási kiadást jelent. Az egy hónapra vonatkozó átlagos létminimumérték háztartásonként tehát 185 ezer Ft volt.

A háztartások, amelyek adatai ezeket az átlagos létminimumértékeket adják, a társadalom e szintjén élő háztartásainak összességét képviselik. Közülük 1124 aktív, 570 nyugdíjas és 60 egyéb inaktív háztartás volt. Másképp vizsgálva ez 415 egyszemélyes háztartást, 912 több személyből álló, gyermek nélküli háztartást, 225 egy-, 103 két- és 30 három- vagy annál többgyermekes háztartást is jelent. Közös bennük az, hogy az élelmiszer-fogyasztási kiadásuk a normatíva értékösszegéhez hasonló nagyságú.

A létminimum számításunkba bekerült háztartások személyes kiadásai 31,1%-át költik élelmiszerre. A kiadások 21,8%-át fordítják lakásfenntartásra, amely utóbbinak 69%-át háztartási energia vásárlására (azaz az összes személyes kiadás 15%-át). Egyéb fogyasztásukban csaknem 9,5% a közlekedésre fordított összegek. Egészségügyre, testápolásra 5,2%-ot költenek, míg telefonálásra 6,7%-ot. Ruházkodásra 3,3% jut, oktatásra, művelődésre, szabadidő eltöltésére pedig 6%.

Az egyes háztartások és tagjaiknak súlyarányai

A különböző nagyságú, típusú háztartásokban természetesen a létminimumértékek különbözőek, differenciáltak.

A háztartásonként átlagosan 185 ezer Ft minimálisan szükséges összeg nem lehet egyaránt érvényes egy kis és egy nagy létszámú háztartásra, de ugyanúgy a fejenkénti 73 ezer Ft-os átlagérték sem. A differenciáláshoz a nemzetközi statisztikai gyakorlatot szem előtt tartva fogyasztásiegység-kulcsokon (ún.

ekvivalencia-skálán) alapuló számítás használható.

E kulcsszámokat alkalmazva az egy aktív korú személyből álló háztartás 1,00. Az egy aktív korú személyből és egy gyermekből álló 1,65, a két aktív korú személyből és két gyermekből álló négy személyes háztartás 2,90 fogyasztási egységnek felel meg ($1,00 + 0,65 = 1,65$; illetve $1,00 + 0,75 + 0,65 + 0,50 = 2,90$).

A háztartás első felnőtt személyét egy fogyasztási egységnek tekintjük, míg a háztartás többi személye egynél kisebb egységet képvisel. Ennek magyarázata, hogy a háztartásnak számos olyan kiadása van, ami nem függ a háztartástagok számától, vagy ha van is összefüggés, az nem lineáris. Fogyasztási szükségletének megfelelően az aktív korúnál valamivel kisebb egységet képvisel a gyermek és az idős személy. A létminimum számítás körébe került háztartás nagysága jellemezhető a fogyasztási egységek számával.

2. tábla
A KSH létminimum-számításának
fogyasztásiegység-kulcsszámjai
(ekvivalencia skála)

Aktív korúak háztartásai esetében		Nyugdíjas korúak háztartásai esetében	
Első felnőtt családtag	1,00	Első felnőtt családtag	0,90
Többi felnőtt családtag	0,75	További személyek	0,65
Első (0-14 éves) gyermek	0,65		
Második (0-14 éves) gyermek	0,50		
Harmadik és minden további (0-14 éves) gyermek	0,40		

A létminimum értéke

A 2017. évre elvégzett létminimum-számításunk 1688 háztartásállományra tehát – 1 millió 432 ezer fogyasztási egységet képviselt. Ennek az adatnak és e háztartások előbb idézett havi 129,5 milliárd Ft-os kiadási összegének egybevetéséből következően hányadosként adódott az átlagos érték. **2017-ben a létminimum egy fogyasztási egységre számított átlagos értéke havonta 90 450 Ft volt.**

A háztartástípusonkénti létminimum-értékeket a fogyasztási egységek háztartástípusonkénti száma és az egy fogyasztási egységre számított átlagos érték szorzata adja. A tipikus, azaz **két aktív korú személyből és két gyermekből álló háztartás létminimumértéke 262 305 Ft-nak felelt meg. E háztartásban az egy főre jutó átlagos létminimumérték 65 576 Ft volt.** A különböző háztartástípusokra érvényes egy főre számított értékek 2017-ben a 73 ezer Ft-os átlag körül, az 55 ezer és 90 ezer Ft közötti sávban szóródtak. *(lásd 3.sz. tábla)*

Az 1–2 személyes háztartások egy főre jutó értékei az átlagosnál nagyobbak, míg a többszemélyesekre kisebb értékek jellemzőek. Ez abból következik, hogy az utóbbiak esetében a rugalmatlan kiadások több személyre oszlanak meg, továbbá, hogy a gyermekek fogyasztása – globális összegét tekintve – a felnőttekénél kisebb. Az egyes háztartásokban a létminimumérték és élelmiszer-normatíva hányados 2,64 - 3,7 között mozog. A legmagasabb értékek az egyszemélyes háztartásokra, a legalacsonyabbak az 5 fő felettiekre jellemzőek.

A számítási módszernek a korábban megfigyelt és az általunk is tapasztalt egyik sajátossága, hogy az eredményekben érezhetően megjelenik az életszínvonal változásának hatása is. Miközben az élelmiszer-normatíva fix, az élelmiszeren kívüli költsékre hatással van az életszínvonal alakulása.

Becsléseink szerint **2017-ben e számított értékeknél alacsonyabb jövedelemből élt a lakosság 30%-a.**

3. tábla

Létminimumértékek a különböző háztartástípusokban, 2017

(forint/hó)

Háztartástípusok	Egy háztartásra		Egy főre		Létminimum /élelmiszer- arány	Fogyasztási egységek száma
	számított havi érték, forint					
	összesen	ebből: élelmiszer	összesen	ebből: élelmiszer		
Aktív korúak háztartásai						
1 felnőtt	90 450	24 919	90 450	24 919	3,63	1
1 felnőtt 1 gyermekkel	149 243	44 306	74 621	22 153	3,37	1,65
1 felnőtt 2 gyermekkel	194 468	63 693	64 823	21 231	3,05	2,15
2 felnőtt	158 288	49838	79 144	24 919	3,18	1,75
2 felnőtt 1 gyermekkel	217 080	69 225	72 360	23 075	3,14	2,4
2 felnőtt 2 gyermekkel	262 305	88 612	65 576	22 153	2,96	2,9
2 felnőtt 3 gyermekkel	298 485	107 999	59 697	21 600	2,76	3,3
2 felnőtt 4 gyermekkel	334 665	127 386	55 778	21 231	2,63	3,7
3 felnőtt	226 125	74 757	75 375	24 919	3,02	2,5
3 felnőtt 1 gyermekkel	284 918	94 144	71 229	23 536	3,03	3,15
3 felnőtt 2 gyermekkel	330 143	113 531	66 029	22 706	2,91	3,65
3 felnőtt 3 gyermekkel	366 323	132 918	61 054	22 153	2,76	4,05
3 felnőtt 4 gyermekkel	402 503	152 305	57 500	21 758	2,64	4,45
Nyugdíjas korúak háztartásai						
1 személy	81 405	21 979	81 405	21 979	3,70	0,9
2 személy	140 198	43 957	70 099	21 979	3,19	1,55
3 személy	198 990	65 936	66 330	21 979	3,02	2,2

4. tábla

A létminimumértékek időszora

(forint/hó)

Háztartástípusok	2005	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Egy háztartásra számítva							
Aktív korúak háztartásai							
1 felnőtt	34 475	83 941	85 960	87 510	87 351	88 016	88 619
1 felnőtt 1 gyermekkel	56 884	138 503	141 834	144 392	144 129	145 226	146 221
1 felnőtt 2 gyermekkel	74 121	180 473	184 814	188 147	187 805	189 234	190 531
2 aktív korú felnőtt	60 331	146 897	150 430	153 143	152 864	154 028	155 083
2 felnőtt 1 gyermekkel	82 740	201 458	206 304	210 024	209 642	211 238	212 686
2 felnőtt 2 gyermekkel	99 978	243 429	249 284	253 779	253 318	255 246	256 995
2 felnőtt 3 gyermekkel	113 768	277 005	283 668	288 783	288 258	290 453	292 443
2 felnőtt 4 gyermekkel	127 558	310 582	318 052	323 787	323 199	325 659	327 890
3 aktív korú felnőtt	86 188	209 853	214 900	218 775	218 378	220 040	221 548
3 felnőtt 1 gyermekkel	108 834	264 414	270 774	275 657	275 156	277 250	279 150
3 felnőtt 2 gyermekkel	125 624	306 385	313 754	319 412	318 831	321 258	323 459
3 felnőtt 3 gyermekkel	139 624	339 961	348 138	354 416	353 772	356 465	358 907
3 felnőtt 4 gyermekkel	153 414	373 537	382 522	389 420	388 712	391 671	394 355
Nyugdíjas korúak háztartásai							
Egytagú	31 028	75 547	77 364	78 759	78 616	79 214	79 757
Kéttagú	53 436	130 109	133 238	135 641	135 394	136 425	137 359
Háromtagú	75 845	184 670	189 112	192 522	192 172	193 635	194 962

Háztartástípusok	2005	2011	2012	2013	2014	2015	2016
------------------	------	------	------	------	------	------	------

Egy főre számítva

Aktív korúak háztartásai

1 felnőtt	34 475	83 941	85 960	87 510	87 351	88 016	88 619
1 felnőtt 1 gyermekkel	28 442	69 251	70 917	72 196	72 065	72 613	73 111
1 felnőtt 2 gyermekkel	24 707	60 158	61 605	62 716	62 602	63 078	63 510
2 aktív korú felnőtt	30 166	73 448	75 215	76 571	76 432	77 014	77 542
2 felnőtt 1 gyermekkel	27 580	67 153	68 768	70 008	69 881	70 413	70 895
2 felnőtt 2 gyermekkel	24 994	60 857	62 321	63 445	63 329	63 812	64 249
2 felnőtt 3 gyermekkel	22 754	55 401	56 734	57 757	57 652	58 091	58 489
2 felnőtt 4 gyermekkel	21 260	51 764	53 009	53 965	53 866	54 277	54 648
3 aktív korú felnőtt	28 729	69 951	71 633	72 925	72 793	73 347	73 849
3 felnőtt 1 gyermekkel	27 149	66 103	67 694	68 914	68 789	69 313	69 787
3 felnőtt 2 gyermekkel	25 167	61 277	62 751	63 882	63 766	64 252	64 692
3 felnőtt 3 gyermekkel	23 271	56 660	58 023	59 069	58 962	59 411	59 818
3 felnőtt 4 gyermekkel	21 916	53 362	54 646	55 631	55 530	55 953	56 336

Nyugdíjas korúak háztartásai

Egytagú	31 028	75 547	77 364	78 759	78 616	79 214	78 616
Kéttagú	26 718	65 054	66 619	67 820	67 697	68 212	33 849
Háromtagú	25 282	61 557	63 037	64 174	64 057	64 545	21 352

TOVÁBBI INFORMÁCIÓK:

A létminimum-számítás a Központi Statisztikai Hivatal Háztartási Költségvetési és Életkörülmény Adatfelvétel, naplóvezetés 2017. évi anonimizált adatállományának felhasználásával készült. A számítások és az azokból levont következtetések kizárólag a Policy Agenda, mint szerző szellemi termékei.

További módszertani információk kérhetőek: info@policyagenda.hu.

A kutatás a Friedrich Ebert Stiftung és a Magyar Szakszervezeti Szövetség támogatásával valósult meg.

.....